

VIOLETTA ULISHCHENKO
Open International University
of Human Development “Ukraine”
Ukraine, Kyiv
ulish_violetta@ukr.net

Ulishchenko, V. (2018). Osoblyvosti orhanizatsiyi dystantsiynoho navchannya studentiv-filolohiv. [Peculiarities of Distant Learning Organization for Philology Students]. *Intercultural Communication*, ISSN 2451-0998, vol. 1(4)2018, pp. 87–99. (In Ukrainian).

Peculiarities of Distant Learning Organization for Philology Students

---

ABSTRACT

In the article the views of V. Bykov, N. Morze, V. Kukharenko have been elucidated in reference to organizational principles of distance interactive format of studying subjects at a higher educational institution on the basis of different platforms for placing educational material – Moodle, A Tutor, Prometheus.

Purpose: To analyze how under conditions of limited contact hours and tendencies of encouraging students' independent work a high-quality interaction between participants of educational process in a network can be organized.

Methods: During the research methods of developmental teaching, methods of analysis, synthesis, comparison, connection, quantitative and qualitative analysis, test and other methods have been used.

Conclusions: Up-to-date distant learning is one of the topical and top requested forms of educational interaction between a lecturer and his/her students by means of computer and telecommunication technologies. It gives an opportunity to combine methods used for presentation of educational material (mini-modules containing quintessence of the theoretical meaning with hyperlinks to textbooks, study guides, schemes etc.) with means of student's independent work (texts for listening and comprehending, video clips, interactive tables and schemes).

Distant learning appears to be a deep motivator for individuals' personal growth as far as it gives an opportunity to differentiate those who are able to organize themselves and work fruitfully from those who are unfortunately not able to. Practice of preparing mini-modules for philology students causes difficulties. As a rule, it is connected with the technicalities, designing of interactive (moving) tables and hyperlinks as well as with the design of mini-modules.

Keywords: distant learning, mini-modules, interactive tables, philology students, foreign languages, case study.

ВІОЛЕТТА УЛИЩЕНКО

Відкритий міжнародний університет розвитку людини “Україна”

Україна, Київ

ulish_violetta@ukr.net

Особливості організації дистанційного навчання студентів-філологів

АНОТАЦІЯ

У статті розглядаються особливості організації дистанційного навчання студентів-філологів, аналізуються різні точки зору українських учених, зокрема В. Бикова, Н. Морзе, В. Кухаренка щодо доцільності обрання різних платформ для розміщення учбового матеріалу: Moodle, A Tutor, Prometheus.

Мета: Проаналізувати, як в умовах обмеженої кількості аудиторних годин і надання переваги самостійній роботі студентів організувати якісну інтерактивну взаємодію суб'єктів навчання в мережі.

Методи. Під час дослідження використовувались методи навчання в галузі розвитку, методи аналізу, синтезу, порівняння, зв'язку, кількісного та якісного аналізу, тестові та інші методи.

Висновки. Дистанційне навчання є однією з актуальних і затребуваних форм організації навчальної взаємодії викладача і студентів за допомогою комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, Воно надає можливість об'єднати засоби презентації учбового матеріалу (міні-модулів, що містять квінтесенцію теоретичного змісту з гіперпосиланнями; підручники, посібники, схеми тощо) із засобами забезпечення самостійної роботи студента (текстами для аудіювання, відеофрагментами, інтерактивними таблицями і схемами).

Практика підготовки якісних міні-модулів для навчання студентів-філологів, запровадження кейсових технологій (за прикладом західних університетів) викликають сьогодні чимало труднощів. Як правило, це пов'язано з технічною стороною питання, підготовкою інтерактивних (динамічних) таблиць, гіперпосилань, оформленням міні-модулів.

Ключові слова: дистанційна освіта, міні-модулі, динамічні (інтерактивні) таблиці, студенти-філологи, іноземні мови.

Вступ

Темп сучасного життя є надзвичайно динамічним, і людині, яка не хоче зупинятися на тому, що вже досягнуто, прагне нових знань і вмінь, надзвичайно важливо бути в курсі нових розробок, своєчасно оновлювати, розвивати вже сформовані компетенції та компетентності. У цьому розрізі дистанційна форма навчання є однією з найбільш затребуваних. Вона надає змогу кожному студенту обирати свій графік навчального процесу, опановувати теоретичний матеріал за допомогою електронних підручників, аудіо- та відеолекцій; набувати практичних умінь за допомогою віртуальних практикумів, своєчасно отримувати консультацію педагога у режимі off-line та on-line.

Більшість міжнародних компаній сьогодні у своїй структурі вже мають навчально-методичні підрозділи, що за допомогою дистанційного формату навчання забезпечують підвищення кваліфікації своїх працівників, набуття ними нових знань і вмінь, здійснюють психологічний супровід на робочих місцях. Це передусім свідчить про високу затребуваність якісного матеріалу для забезпечення потреб дистанційного навчання.

Окрім того, кожний з вищих навчальних закладів різних форм власності також дбає сьогодні про розвиток центрів дистанційного навчання, інститутів відкритої освіти, які об'єднували б навколо себе тих студентів, які хочуть здобути освіту, але з певних причин не може відвідувати аудиторні заняття. З огляду на варіативність наявних організаційно-методичних моделей дистанційного навчання для української вищої освіти найбільш прийнятною є *очно-заочна*, що передбачає використання комп'ютерних телекомунікацій (на базі одного або декількох навчальних закладів).

Основні положення

Питання організації якісного дистанційного навчання понад два десятиліття є надзвичайно актуальними для обговорення на різного роду конференціях, нарадах, круглих столах тощо. Проблеми, що пов'язані

з обранням відповідної платформи-носія, особливостями структурування навчального матеріалу, специфікою організації навчальної взаємодії у ланцюжку *адміністратор – студент – викладач* були предметом аналізу в роботах В. Бикова, В. Вишнівського, М. Гніденка, Г. Гайдура, А. Заболотького, О. Ільїна, В. Кухаренка, Н. Морзе, та багатьох інших учених.

Ураховуючи визначення дистанційного навчання у наукових публікаціях українських учених (Kukharenko, 2003; Morze, 2008) як форми організації навчального процесу, за якої всі його учасники досягають навчальної мети завдяки інформаційно-комунікаційним технологіям і Інтернет-мережі, маємо зосередитися на специфіці обрання спеціальної e-learning платформи – програмного забезпечення, „*метою якого є створення та управління педагогічним змістом, індивідуалізоване навчання та телетьюторат*” (Vyshnivs'kyu et al., 2014, p. 27). Як запевняють учені, саме платформа дистанційного навчання є центральним елементом, що об'єднує, згуртовує навколо себе всіх суб'єктів навчального процесу – викладача, студентів, адміністратора.

Сьогодні існує чимало e-learning платформ для організації електронного навчання, вони поділяються на дві групи: кодовані (комерційні) та безкоштовні (відкриті), але найбільшу популярність у вищих навчальних закладах України мають три з них – Moodle, A-Tutor, Прометей.

Згідно з аналітичною характеристикою В. Вишнівського, М. Гніденка, Г. Гайдура, О. Ільїна, безкоштовна система управління навчанням *Moodle* надає широкий набір інструментів для задоволення найвищих освітніх потреб. Серед основних переваг Moodle учені вирізняють розширену функціональність, наявність вбудованих засобів розробки та редагування навчального контенту, можливість інтеграції різноманітних освітніх матеріалів (дозволяє здійснювати обмін електронними курсами), модульний принцип подання навчальних матеріалів, зручність і простота використання (Vyshnivs'kyu et al., 2014, p. 40-41).

Програма *A-Tutor* також має модульну структуру, є відкритою для вдосконалення та розширення функціональних можливостей, проте серед її недоліків О. Романовський називає недостатню технічну потужність під час користування, що гальмує процес завантаження файлів, відсутність

функції статистики у повному обсязі, „відсутність можливості розміщувати електронні журнали академічної успішності студентів для конфіденційного аналізу (огляду) й користування” (Romanovs'kuu, 2010, p. 228).

Система дистанційного навчання „Прометей”, що набула поширення в Україні після спільного проекту МОН України і Світового банку реконструкції та розвитку у 2007 році, дає можливість якісно і швидко створити віртуальний університет та організувати дистанційне навчання великої кількості студентів (слухачів). Автор статті проходила курси підвищення кваліфікації на платформі „Прометей”, і, орієнтуючись на власний досвід, може зазначити, що ця платформа дозволяє швидко засвоювати основні опції програми, оскільки відзначається стабільністю в роботі, має зручну модульну структуру, повну автоматизацію навчального процесу, зручний і дружній інтерфейс.

Вивчення досвіду впровадження різних платформ дистанційної освіти (Andreev, 2006, p. 5–7; Kukharenko, 2003; Morze, 2008; Myasnykova et al., 2008; Oliynyuk, 2010, p. 93–101) дало можливість структурувати їхні спільні риси, що допомагають врахувати освітні потреби всіх суб'єктів процесу навчання: отримання нової інформації „тут” і „зараз” (оперативність, зручність у часі та місці навчання), актуальний зворотний зв'язок із викладачем, високий рівень мотивації до набуття нових знань і вмінь, максимальна інтерактивність та індивідуалізація, забезпечення рівного доступу до великого обсягу навчальної інформації, якісних освітніх послуг.

Професорсько-викладацький склад кафедр філологічного спрямування зазвичай не є дуже обізнаним у тому, як має формуватися дистанційний курс, а тому викладачі завантажують на свої сторінки навчальні плани, робочі програми курсу, модульні контрольні, підручники, що є у вільному доступі в Інтернеті. Звісно, що студент не дуже багато зможе взяти для своєї самоосвіти з усього того матеріалу, що начебто і становить основу дистанційного формату. Окрім того, кафедри мають забезпечувати бездоганну очну навчально-методичну роботу, продовженням якої має стати дистанційний формат взаємодії зі студентами. У цьому ракурсі важко не погодитися з Н. Далюк, що важливою умовою успішного впровадження дистанційного навчання є людський чинник: „Якісне ДН можливе лише

тоді, коли у вузі є якісне традиційне навчання. Тільки спираючись на високопрофесійний викладацький склад можна забезпечити зміст навчання, що відповідає світовим стандартам” (Daliuk, 2017, p. 168).

На наше переконання, філологічні дисципліни в дистанційному форматі повинні мати такі структурні складові:

- теоретичні міні-модулі з гіперпосиланнями (кожен з цих міні-модулів являє собою квінтесенцію лекційного матеріалу за логікою його викладання в аудиторії);
- джерельну базу (електронну бібліотеку, що містить не тільки підручники, а також публікації науковців у часописах, статистичні дані, словники тощо);
- віртуальні практикуми (це, за своєю суттю, лабораторії для самостійної практичної роботи студентів, вони містять інтерактивні таблиці, плакати, аудіо-, відеофайли тощо);
- блок завдань для самоконтролю (це, переважно, тести закритого та відкритого формату, репродуктивно-творчі завдання тощо);
- community-блок для проведення ділових симуляційних ігор в мережі;
- зворотний зв'язок із викладачем (для уточнення, обміну файлами тощо).

Для прикладу, розглянемо можливі методи структурування матеріалу для теоретичного міні-модуля за темою „Походження і розвиток мови” навчальної дисципліни „Вступ до мовознавства”.

1. Теоретичний матеріал міні-модуля максимально ущільнюємо, стискаємо до ключових фраз, дефініцій, робимо гіперпосилання. Наприклад, *фрагмент* одного з міні-модулів „*Поняття частин мови*” може мати такий вигляд:

„*Частини мови* – великі за обсягом класи слів, об'єднаних спільністю загального граматичного значення* і його формальних показників*. Питання про сутність та критерії наукової класифікації частин мови перебуває на вістрі дискусій.

Семантичний критерій передбачає віднесення до однієї частини мови слів із спільним загальним граматичним значенням (предметність, дія,

якість тощо). Наприклад, слова зі значенням предметності утворюють клас іменників*. В українській мові до цього класу належать слова, які позначають предмет (стіл, книжка), якість (краса, сила), дію (ходіння, крик), кількість (сотня, тисяча).

Формально-граматичний критерій пов'язаний із змінюванням слів, тобто з їхніми формами* і парадигмами*, що є виразниками певних морфологічних категорій*. Наприклад, іменники змінюються за відмінками і числами, дієслова – за особами і часами, прислівники не змінюються.

Синтаксичний критерій зумовлений виконанням словом певних синтаксичних функцій*. Так, іменник і дієслово в українській мові розрізняють за їхньою здатністю бути головним компонентом атрибутивної конструкції* (тихий спів, але не тихий співати)”.

(За матеріалами – Kocherhan, 2001, p. 297-300).

Розглянемо особливості підготовки теоретичного міні-модуля.

- Теоретичний матеріал подається лаконічно, конкретно, прозоро. Відсутні конструкції, що ускладнюють розуміння й запам'ятовування теоретичного матеріалу.
- Візуально матеріал міні-модуля має невеликий обсяг, що суттєво покращує його психологічне сприйняття дорослими людьми. Спрацьовує принцип „Невеликий обсяг – посильна праця”.
- Система гіперпосилань, що полегшує засвоєння нового матеріалу й забезпечує активацію раніше набутих знань. При натисканні курсором на слово студент отримує довідкову інформацію, конкретизацію прикладами. Гіперпосилання не означають, що до попередніх знань студента немає довіри, вони потрібні, коли треба щось уточнити, пригадати, порівняти визначення. Гіперпосилання відкривають не тільки тлумачення поняття та приклади, а також дають додаткову інформацію (джерельну базу) про те, де саме можна поглибити, розширити свої знання з даного питання.
- Шрифтові виділення при невеликому обсязі тексту сприяють кращому візуальному сприйняттю матеріалу, активації зорової пам'яті.

Таким чином, можемо зазначити, що конкретика, лаконізм, простота при невеликому обсязі – основні критерії успіху, яких має дотримуватися викладач-філолог, готуючи теоретичний навчальний матеріал для розміщення на e-learning платформу.

Якість підготовки віртуальних практикумів також заслуговує на особливу увагу, оскільки від змістовності, інтерактивності, оригінальності завдань значною мірою залежить не тільки мотивація тих, хто буде з ними працювати, а також якість здобутих ними практичних умінь. На особливу увагу, вважаємо, заслуговують *динамічні таблиці*. Такі засоби навчання можуть у динаміці показати, як змінюватиметься один-декілька значень зі зміною одного з параметрів. Наприклад, студентам потрібно запам'ятати, а також проілюструвати прикладами, що означає кожний з критеріїв (семантичний, формально-граматичний, синтаксичний, словотвірний). З цією метою ми в програмі Power Point обираємо один із малюнків SMART ART, наповнюємо кожний з визначених нами сегментів прикладами в тій кількості, яка нас влаштуватиме.

Рисунок 1. ПОЧАТКОВИЙ ЕТАП ПІДГОТОВКИ ДИНАМІЧНОЇ ТАБЛИЦІ

Джерело: власна розробка.

На Рис. 1 подано основу, на якій формуватиметься динамічна складова. Завдання динамічної таблиці для студентів полягає в наступному:

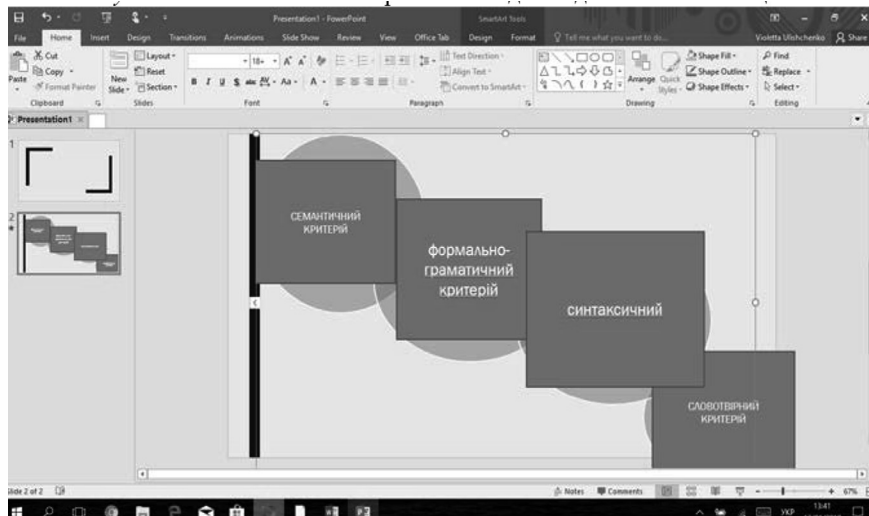
- визначте критерії, що відповідають наведеним прикладам;
- за теорією *Л.В. Щерби* розташуйте критерії за їхньою значущістю, починаючи з провідного.

Звісно, наведена основа потребує додавання додаткових сегментів – визначення критеріїв (семантичного, формально-граматичного, синтаксичного, словотвірного) і задавання для кожного з них 4-х траєкторій переміщення.

Робота студента із закінченим варіантом динамічної таблиці передбачатиме визначення спочатку критеріїв, які відповідають наведеним прикладам, а потім ранжування критеріїв за їхньою значущістю відповідно до тлумачення *Л. Щерби*.

Виконане завдання матиме такий вигляд як показано на Рис. 2.

Рисунок 2. ФІНАЛЬНИЙ ЕТАП ВИРІШЕННЯ ЗАВДАННЯ ДИНАМІЧНОЇ ТАБЛИЦІ

Джерело: власна розробка.

Використання динамічних таблиць у дистанційному навчанні має багато методичних переваг, серед яких і такі:

- суттєве підвищення навчальної мотивації;

- ▶ прагнення „тут” і „зараз” розібратися в теоретичному матеріалі, якісно і в повному обсязі виконати завдання;
- ▶ студент набуває можливості вільно визначати наступний крок: або рухатися вперед, або ж повернутися назад з метою додатково з'ясувати для себе недостатньо зрозумілі положення теоретичного матеріалу;
- ▶ можливість кількаразового проходження таблиці з метою підготовки до тестового контролю.

Створення динамічних таблиць може бути і одним із завдань практикуму. Студенти отримують завдання дібрати матеріал з певної теми, структурувати його відповідним чином (викладач у разі потреби пропонує варіанти структурування), а потім подають у вигляді таблиці.

У процесі розроблення власного аналітично-творчого продукту кожний учасник дистанційного формату спілкування не тільки якомога ретельніше засвоює теорію з теми, а також подає цю інформацію структурованою, організованою в просторі. Такий спосіб організації роботи відкриває шлях до якісного виконання багатьох перцептивних дій, що розвивають просторове мислення. „На основі чуттєвого пізнання заданих просторових співвідношень за допомогою складної системи розумових дій людина створює нові просторові образи і виражає їх у словесній чи графічній формі. Це досягається спеціальною діяльністю уяви, що забезпечує сприймання заданих просторових співвідношень, їх розумове творення і створення на цій основі нових просторових образів” (Onyshchenko, 2008). Вважаємо, що розвиток просторового мислення у студентів-філологів має надзвичайно важливе значення, хоча б тому, що філологи переважно застосовують логічні (словесно-понятійні) операції і потребують розвитку вмінь структурувати, мислити об'ємно.

Дистанційне навчання передбачає живе спілкування з навчальних тем у мережі, організацію і проведення симуляційних ігор. Саме для цього обов'язковою складовою є Community-блок. Він містить інформацію про зміст ігор у чаті, час старту on-line взаємодії та можливий розподіл ролей. Звісно, викладач не повинен бути присутній безпосередньо під час гри, але в будь-який час матиме інформацію щодо її перебігу, найбільш цікавих обговорень.

Таким чином, можемо впевнено вести мову про те, що дистанційне навчання є глибоким мотиватором особистісного зростання індивіда. Воно, як лакмусовий папірець, дозволяє диференціювати тих, хто спроможний самоорганізуватися і не хоче втрачати дорогоцінного часу, аби здобути нові знання і вміння. Дистанційне навчання поєднує в єдину систему такі засоби: надання теоретичного матеріалу, забезпечення самостійної роботи студента, інтерактивної співпраці викладача і студента, контролю успішності студента, засоби коригування, доповнення навчального матеріалу.

Практика підготовки якісних міні-модулів для навчання студентів-філологів викликає сьогодні чимало труднощів, які передусім пов'язані з технічною стороною питання. Саме тому для послідовного впровадження дистанційного навчання необхідно систематично проводити семінари з формування ІКТ-компетенцій професорсько-викладацького складу, майстер-класи зі створення електронних навчальних міні-модулів, забезпечувати підтримку у викладачів мотивації готувати і вдосконалювати електронні навчальні матеріали.

Література

- Андреев А.В. Новые педагогические технологии: система дистанционного обучения MOODLE / А.В. Андреев, С.В. Андреева, Т.А. Бокарева, И.Б. Доценко // Открытое и дистанционное образование. – 2006. – № 3 (23). – С. 5–7.
- Вишнівський В.В., Гніденко М.П., Гайдур Г.І., Ільїн О.О. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів. – Навчальний посібник. – Київ: ДУТ, 2014. – 140 с.;
- Далюк Наталія. Організація навчання використанням дистанційних технологій у ВНЗ /Н.Далюк // Intercultural Communication vol. 2(3)2017, pp. 161-180.
- Кочерган М.П. Вступ до мовознавства: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. – К.: Видавничий центр „Академія”, 2001. – 368 с. (Альма-матер)
- Кухаренко В. Віртуальне навчальне середовище “Веб-клас ХПІ” / В. Кухаренко, Н. Савченко, Г. Молодих, Н. Твердохлебова, А. Токар ; за ред. В. Кухаренко. – Х.: НТУ “ХПІ”, 2003. – 59.

- Морзе Н.В. Основи інформаційно-комунікаційних технологій: навч. посіб. для студ. ВНЗ. – К.: Видавнича група BVH. – 2008. – 350 с.
- Мясникова Т.С. Система дистанційного навчання MOODLE / Т.С. Мясникова, С.А. Мясников. – Х.: Изд-во Шейной Е.В., 2008. – 232 с.
- Олійник В.В. Сучасний стан освітньої політики та тенденції розвитку дистанційного навчання в Україні / В.В. Олійник, Л.Л. Ляхощка // Сучасний стан і світові тенденції розвитку дистанційної освіти: інформаційно-аналітичні матеріали; за заг. ред. П.М. Таланчука. – К.: Університет „Україна”, 2010. – С. 93–101.
- Онищенко Ю.В., Коломієць Ю.В. Просторове мислення у вирішенні технологічних завдань // Педагогические науки / 3. Методические основы воспитательного процесса http://www.rusnauka.com/28_NIOXXI_2008/Pedagogica/35455.doc.htm
- Романовський О.О. Шляхи впровадження інновацій, підприємництва та підприємницької освіти в системі національної освіти України: Монографія. – Вінниця: Нова Книга, 2010. – 416 с.

References

- Andreev, A. (2006). Novye pedahohicheskiye tekhnolohyy: sistema dystantsyonnoho obuchenyua MOODLE. *Otkrytoe i dystantsyonnoe obrazovanye*. (In Russian).
- Vyshnivs'kyu, V., Hnidenko, M., Haydur, H., Il'yin, O. (2014). *Orhanizatsiya dystantsiynoho navchannya. Stvorenniya elektronnykh navchal'nykh kursiv ta elektronnykh testiv*. Kyiv. (In Ukrainian).
- Daliuk, N. (2017). Orhanizatsiya navchannya z vykorystannyam dystantsiynykh tekhnolohiy u VNZ [Organization of training with the usage of distant technologies at the higher educational institutions]. *Intercultural Communication*, ISSN 2451-0998, vol. 2(3), pp. 161–180. (In Ukrainian).
- Kocherhan, M.P. (2001). *Vstup do movoznavstva: Pidruchnyk dlya studentiv filolohichnykh spetsial'nostey vyshchyykh navchal'nykh zakladiv*. Kyiv. (In Ukrainian).
- Kukhareenko, V. (2003). *Virtual'ne navchal'ne seredovyshche "Veb-klas KhPI"*. Khar'kiv. (In Ukrainian).
- Morze, N. (2008). *Osnovy informatsiyno-komunikatsiynykh tekhnolohi*. Kyiv. (In Ukrainian).
- Myasnykova, T.S., Myasnykov, S.A. (2008). *Systema dystantsyonnoho obuchenyua MOODLE*. Khar'kiv. (In Russian).

Oliynyk, V. (2010). *Suchasnyy stan osvithn'oyi polityky ta tendentsiyi rozvytku dystantsiynoho navchannya v Ukraini*. Kyiv: Universytet „Ukrayina”. (In Ukrainian).

Onyshchenko, Yu., Kolomiyets', Yu. (2008). Prostorove myslennya u vyrishenni tekhnolohichnykh zavdan'. *Pedahohycheskye nauky: 3. Metodicheskiye osnovy vospitate-l'nogo protsessu*. Retrieved (02.12.2017) from: http://www.rusnauka.com/28_NIO-XXI_2008/Pedagogica/35455.doc.htm (In Ukrainian).

Romanovs'kyy, O. (2010). *Shlyakhy vprovadzhennya innovatsiy, pidpryyemnytstva ta pidpryyemnyts'koyi osvity v systemi natsional'noyi osvity Ukorayiny*. Vinnytsya. (In Ukrainian).

Received: 22.12.2017

Accepted: 12.02.2018